

Nevjerojatno bogatstvo vrijednosti

Ivan PAŽANIN (prir.), *Zbornik otoka Drvenika, sv. I. i II.* Župa sv. Jurja, Drvenik, 2000., 666+792 stranice.

Mnoštvo je knjiga o župama i mjestima u proteklom desetljeću od zaborava probudio i na nov život u svijesti sadašnjeg i budućih naraštaja pozvao zamah domoljublja. Kao što je nekoć, u romantičarsko doba, prosvjeta vodila k slobodi, tako je sada, u poslijemoderno doba, sloboda pozvala na prosvjetu. Najčešća su u

tom mnoštvu knjiga zborna djela, sastavljena od mnogobrojnih pojedinačnih radova, raznorodnih i po vrsti i po razini pisanja. Trudom uredništva, takva knjiga poprima svoje javno lice, skladno ili grimasno, onoliko koliko to uredništvo zna i može. Dva sveska zbornika, što ga pred čitatelja stavljam kao dokaz postignuća pohvalne razine pribiranja različitih sadržaja, djelo su jednoga urednika i jedne otočne župne zajednice. To ovaj Zbornik otoka Drvenika ističe među sličnim djelima, jer pokazuje veću mjeru zavičajne ljubavi i poštovanja. Jedan čovjek mora ugraditi veći trud u tako obiman rad, a jedna vjernička zajednica na dvama malenim otocima oduvijek je bila siromašnija od drugih, pa je njezin ulog veći i stoga dostojniji svake hvale. Takve su otežavajuće okolnosti otocima Drveniku i Ploči podarile vrijedan i za budućnost koristan Zbornik. Nastao je potaknut nedavnom mijenom stoljeća, koja je podsjetila na doba kad je prije pet stotina godina počelo brojnije naseljavanje ovih mjesta i kad je nastala župa za te naseljenike, objedinjujući njihovo staro mjesto Vinišća i dva susjedna otoka. Ivan Pažanin, već dugo poznat kao proučavatelj prošlosti i sadašnjosti rodni Vinišća i okolnih prostora, urednik je Zbornika, a zamisao i ostvarenje knjige vremenski traju (koliko pamtim) za uprave dvojice župnika: don Ivana Delića i don Ivica Tomaševića. Zbornik nema uobičajene proslave, pa je za budućnost ostalo samo usputno (na naslovnoj stranici, na koncu povijesti župe i u opisu obnove crkve) spominjanje godine 2000. kao obljetničkoga slavlja zajednice. Oba su sveska tiskana u godini 2002., prvi u Uskrsu, a drugi o Božiću, a javno su predstavljena 5. veljače 2003., zajedno s trima knjigama Ivana Pažanina.

Sa znanstvenoga motrišta promatran, prije nabiranja pojedinih radova, Zbornik mora biti ocijenjen po uredničkim smjernicama što ih je moguće naslutiti u odabiru radova za tiskanje, kad već nisu izrijekom protumačene. Od 72 naslova (pjesme su ubrojene kao jedan naslov pojedinoga pjesnika), 24 naslova su ponovno tiskana u ovom Zborniku. Izvorno su bili tiskani u različitim izdanjima od 1930. do 2001. Četiri su rada ponovno tiskana s naznakom o djelomičnoj dopuni, a ostali bez naznačenih promjena, vjerojatno doslovno. Kad takav postupak usporedimo s velikim trudom proučavatelja u sastavljanju radova prvi put tiskanih u ovom Zborniku (dobro znam koliki je to bio trud, jer ga ja nisam mogao podnijeti u predloženom mi proučavanju apostolskih i biskupskih pohoda drveniškog župi), tada je očita nepravda što im je učinjena svrstavanjem u isti okvir ovih dvaju svezaka s onima koji su samo urednikovim odabirom ušli u znanstveno i općekulturno

zajedništvo Zbornika. Možda je urednik pomišljao, a možda i nije (jer ni u drugim zbornicima nema nečeg sličnog), o sastavljanju posebnoga sveska u kojem bi bili ponovno tiskani radovi o Drveniku i Ploči. Takav bi svezak, uz bibliografiju koja ovom Zborniku nedostaje, pravedno odijelio novo od staroga i bio korisniji, jer bi uvršteni stari radovi mogli biti i brojniji. Ovdje neću nabrajati ponovno tiskane radove, jer ne želim povrijediti pisce koji nisu sami odredili svoje mjesto u Zborniku.

Radovi su okupljeni u poglavlja koja su uokvirila neke znanstvene sadržaje u srodne cjeline, premda je podjela mogla biti i drukčija, jer su, primjerice, poglavlja *Kultura*, *umjetnost* i *Ostalo* preopširno obuhvatila mnoštvo različitih sadržaja koji su mogli biti svrstani u druge cjeline. Ako je bila namjera počastiti uspomenu na svakog pisca rođenog u Drveniku, radovi Mate Meštrovića (*O psihologiji ispovijedi*) i Jakova Kostovića (*Čudo Lurda*) nisu morali opteretiti Zbornik, jer su ovi pisci poznatiji po nečem drugom. Nekoliko radova ima preuzak sadržaj. Kad su tako postupili neki zaljubljenici u prošlost, ne treba im zamjeriti, ali kad su to ugledni znanstvenici, tada valja pomisliti kako im je bilo samo do uvrštenja u neki zbornik, pa kad je to ovaj drveniški, tada su s radnih stolova nabacili u njega što se usput našlo od drveniških sadržaja. U ovom ih prikazu ne spominjem, jer bi im spomen dao nezaslužan naglasak. Njima nasuprot ističem one koji su nastojali obuhvatiti brojne sadržaje i svojim radom sakupili, proučili i protumačili veće cjeline. Njihovi radovi ne pobuđuju sumnju postoji li možebitni zaobidjeni dio te cjeline, njih je moguće uvrstiti u budući monografski pregled prošlosti i sadašnjosti Drvenika i Ploče, kojemu Zbornik u takvim cjelovitim radovima ostaje jedan od temelja. Nabrojiti ću ih u ponešto drukčijem rasporedu od onoga u oba sveska.

Iz prirodnih znanosti nekoliko je općenitih radova koji su dobro pokazali neke posebnosti prostora. To su radovi (u zagradi prezime pisca): *O geologiji i sedimentologiji* (Šebečić), *Ornitofauna* (Crnković), *Ribarstveno-biološka istraživanja podmorja* (Pallaoro, Cetinić i Kraljević), *Florističke i vegetacijske osobitosti* (Bedalov i Šegulja), *Analiza vodnih resursa* (Bonacci, Fritz i Margeta), *Lokve na Drveniku Velom* (Peričić). Humanističke su znanosti obuhvatile nekoliko cjelina. *O narodu i njegovoj baštini* pisani su radovi: *Stanovništvo Drvenika i Ploče* (Andreis), *Govor otoka Drvenika* (Vulić), *Nadimci Velog Drvenika* (Marina Čapalija), *Skice za mjesnu etnografiju i ekologiju* (Kale), *Tragom drveniških kola* (Zebec), *O rukopisnoj zbirci Nikole Čapalije "Sangucova"* (Perić-Polonijo),

Poslovice i slični usmeni književni oblici u Drveniku (Nikola Čapalija Ljubomirov). Povijest je prostora sadržana u nizu radova o pojedinačnim sadržajima: Arheološka topografija Drvenika i Ploče (Burić), Nadgrobna stela pronađena godine 1890. (Cambi), Kako su trogirski općina i biskup stekli Drid (Ančić), Drvenik Veli – skica jednog naselja (Babić). Najbrojniji su radovi o povijesti i drugim sastavnicama vjerskog života: Povijest drveniške župe (Pažanin), Župnici drveniške župe od konca XIX. stoljeća do naših dana (Pažanin), Liturgijski predmeti (Vinicije B. Lupis), Vjerski obredi i običaji otokâ Drvenikâ (don Živan Bezić), Liturgijske i paraliturgijske pobožnosti i crkveno pjevanje u župi Drvenik kroz povijest do danas (Nikola Čapalija Ljubomirov), Bogoslužne tiskane knjige, rukopisne pjesmarice i drugi paraliturgijski tekstovi u drveniškom arhivu (Pažanin), O obnovi crkve od 1997. do 1999. (Pažanin), Kapelice na Drveniku i Ploči (Pažanin). Posebna povijesna proučavanja sadržana su u radovima: Početak školstva u Drveniku (don Ante Jurić), Sklopovi zdanja posjedničkih obitelji Moretti i Tironi (Radić), Prostor i gradnje na Velom i Malom Drveniku u XIX. stoljeću (Piplović). O zaslužnim pojedincima piše Pažanin u radu Iz galerije poznatih Drvenčana i Pločara. Zanimljiv dio iz još netiskana rukopisa Marina Civadelića, što ga je priredio njegov sin Ante, odabran je u radu: Ploča u kronici "Od Pole do Vladivostoka i natrag od 1907. do 1909.". Prvi put tiskane pjesme pokazale su u užem i širem izboru nadarenost i nadahnuća drveniških pjesnikinja i pjesnika (Marina Čapalija, Luka Meštrović, Mladen Vulas, Vsevolod Sinjkević, Marija Radica, Nikola Čapalija Ljubomirov).

Čak i ovakav letimičan pregled radova prvi put tiskanih u Zborniku može čitatelja uvjeriti u veliko bogatstvo vrijednosti koje su sabrane i sačuvane na dvama otocima pred trogirskom obalom u proteklih pet stoljeća trajnoga življenja na njima. Uvijek ovisni o Trogiru, svojem središtu, moćnom srednjovjekovnom gradu u vlasti slobodne Općine i potom važnom ishodištu mletačke vlasti na uskom prostoru do granice, a od ranoga srednjeg vijeka središtu ugledne biskupije, otoci su Drvenik i Ploča bili odraz stvaralačkih mogućnosti trogirske sredine, ali i dokaz snage svojih otočana koji nikad nisu zaboravljali posebnosti života koji su im dali njihovi rodni otoci. Uzvrćali su im svojom ljubavlju i stvaralačkim nadahnućima koja su obogatila ove prostore i širu zajednicu zadužila nastojanjima trajnog čuvanja i novog bogaćenja onog što nam je prošlost ostavila za budućnost.

Milan Ivanišević